

N:o 45.

Ank. till Riksd. Kansli d. 5 April 1870, kl. 2 e. m.

Memorial, rörande återbetalnings-skyldigheten för lånet till segelleds öppnande mellan Hattefura vid Wenern samt sjön Stora Lee.

(R. A.)

Vid 1862 och 1863 års riksdag blef för segelleds öppnande från Hattefura vid Wenern förbi Köpmannabro genom sjöarne Äkelängen, Rogvarpen, Laxsjön och Lelängen till Stora Lee samt för anläggning af en jernväg af 2,350 fots längd vid Häfveruds bruk beviljad ett statsbidrag af en million Riksdaler, deraf 200,000 Riksdaler såsom anslag utan återbetalnings-skyldighet och 800,000 Riksdaler såsom lån. Bland andra vilkor för detta statsbidrag föreskrefs, att, innan större eller mindre del af lånesumman finge af det för arbetets utförande bildade bolag lyftas, till Riksgälds-kontoret borde aflemnas en af bolagets direktion, å bolagets vägnar, utfärdad skuldförbindelse, innefattande åtagande att årligen, efter slutet af det år, hvarunder hvarje för sig fristående del af företaget blifvit fullbordad, och intill hvilket års slut motsvarande del af lånet finge räntefritt innehafvas, inbetala fem procent å det i förhållande till hela kostnaden mot samma del svarande lånebelopp, af hvilka först borde beräknas tre procents årlig ränta å det efter hvarje inbetalning återstående kapital samt det öfriga utgöra kapital-afbetalning; och skulle bolagsmännens aktieteckning uppgå till minst 400,000 Riksdaler, deraf hälften, eller 200,000 Riksdaler, vore afsedd att utgöra säkerhet för lånesummans återbetalning, hvadan aktieegarne, derest kommunikationsleden genom bolagets försorg blefve på föreskrifvet sätt och inom stadgad tid fullbordad, icke behöfde erlagga denna hälft af teckningssumman i annan händelse, än derest trafikinkomsten icke blefve tillräcklig att bestrida de årliga ränte- och amorteringsliqviderna, i hvilket fall, men

icke eljest, bolagets direktion skulle ega att, i mån af behof, utaf bolagsmännen uttaga så stor del af det på hvarje aktie obetalda belopp, som i förhållande till hela aktiesumman erfordrades till den del af ränte- och amorteringsliqviderna, som icke af trafikinkomsten kunnat bestridas; och borde, i följd häraf, den behållna årliga trafikinkomsten först och innan någon utdelning tillgodokomme aktieegarne, användas till den inbetalning å lånet, som för året bör ega rum, hvaremot, om inkomsterna icke härtill blefve tillräckliga, aktieegarne frikallades från all skyldighet att utöfver det tecknade aktiebeloppet vidkännas någon utgift.

Sedan en förändrad plan för detta arbetes utförande blifvit den 24 Februari 1865 af Kongl. Maj:t gillad och fastställd, enligt hvilken arbetet, som förut ansågs böra delvis verkställas, skulle i sin helhet samtidigt utföras och, i stället för jernvägen vid Häfverud, en aquadukt med slussar derstädes anbringas, hvarigenom en oafbruten segelled mellan ofvannämnda sjöar erhöles, så anmälde uti särskilda inom alla fyra Riks-Ständer vid 1865 och 1866 års riksdag väckta motioner att ehuru arbetet, enligt det derom afslutade kontrakt, icke behöfde fullbordas tidigare än inom 1868 års utgång, det dock vore anledning antaga att detsamma redan före 1867 års slut skulle medhinnas, för hvilket ändamåls vinnande det dock vore nödigt dels att arbetet, som ursprungligen varit ämnadt att omfatta flera särskilda hvar för sig fristående delar, finge i hela sin utsträckning på en gång företagas och dels att kostnadsförslagets hela belopp finge under åren 1865, 1866 och 1867 utbekommas; och anhöllo motionärerne på sådan grund, att Rikets Ständer måtte anvisa hälften af den återstående anslagssumman eller 50,000 Riksdaler att af Riksgäldskontoret utbetalas i Juni månad 1866 och resterande anslagsbeloppet 50,000 Riksdaler samt hela återstående lånesumman 350,000 Riksdaler, eller tillsammans 400,000 Riksdaler, under år 1867. Uti sitt i detta ämne den 3 Maj 1866 afgifna Utlåtande (N:o 78, sid. 26) erinrade Stats-Utskottet, att då, i följd af den förändrade arbetsplanen, arbetet komme att i hela sin utsträckning samtidigt utföras, någon rätt till ränteberäkning icke skulle för Staten ifrågakomma tidigare, än från och med året näst efter det, hvarunder arbetet blifvit slutligen och i sin helhet fullbordadt; men att då ej mindre bolagets styrelse uti underdånig framställning hos Kongl. Maj:t, än ock motionärerne hos Rikets Ständer annålt, att, derest oförutsedda hinder icke mellankomme, arbetet, om endast nödiga medel till dess drifvande funnes att tillgå, kunde före 1867 års utgång i sin helhet fullbordas. Statens rätt till ränteberäkning å de lånebidrag, som redan lemnats och vidare till detta företag komme att lemnas, skulle för sådan händelse kunna vidtaga redan med 1868 års början, hvaremot, om arbetet först under sistnämnda år blefve färdigt, ränteberäkningen icke vidtoge förr än med början af år 1869. Om sålodes såsom vilkor för en tidigare lyftning stadgades det uttryckliga förbehåll, att ränteberäkningen å såväl den redan utbekomna som den återstående delen af lånet borde, enligt därför bestämda grunder, vidtaga från och med 1868 års början, ansåg Utskottet, att en sådan tidigare lyftningsrätt, såsom förenlig både med Statens och bolagets

bolagets fördelar, i detta särskilda fall kunde medgifvas; och Utskottet tillstyrkte därför, att hela återstoden af det beviljade statsbidraget finge under 1866 och 1867 från Riksgälds-kontoret utbekommas, dock med skyldighet för Dalslands kanalaktiebolag, hvilket åtagit sig utförandet af ifrågavarande företag, att ej mindre å de lånemedel, 350,000 Riksdaler, som enligt detta medgifvande skulle få lyftas, än jemväl å det förut uppburna lånebeloppet, 450,000 Riksdaler, eller tillhopa 800,000 Riksdaler, från och med 1868 års början erlägga ränta enligt de grunder och med de bestämmelser i öfrigt, som vid berörda statsbidrags beviljande blefvo af Rikets Ständer under 1862—1863 års riksdag stadgade. Till följd af den sålunda af Stats-Utskottet föreslagna och af Riksdagen beslutade samt genom 143 § 10 mom. af det för Riksgälds-kontoret år 1866 utfärdade reglemente stadgade förändring i betalnings-skyldigheten för omförmälda lån afgaf Dalslands kanalaktiebolag i Augusti 1866 till Riksgälds-kontoret en ytterligare skuldförbindelse, hvars lydelse ordagrannt öfverensstämde med stadgandet i åberopade § och moment. Men uti samma reglementes 93 §, som äfven handlar om detta lån och innehåller det föreskrifna villkoret för utbekommandet under åren 1866 och 1867 af hela det återstående statsbidraget, finnes dock derjemte en så lydande bestämmelse tillagd: »kommande alltså »Bolaget att vid slutet af sistnämnda år (1868) och sedermera allt framgent vid »hvarje års utgång till Riksgälds-kontoret inbetala fem procent å hela lånesumman, »Åtta hundra tusen Riksdaler, af hvilken först beräknas tre procent årlig ränta »å det efter hvarje inbetalning återstående kapital samt det öfriga afgår å kapitalet». På grund af denna bestämmelse hafva Fullmäktige i Riksgälds-kontoret, då Dalslands kanalaktiebolags styrelse, vid en i Februari månad sistlidne år till Riksgälds-kontoret verkställd afbetalning å 1868 års ränta, skriftligen anmält, att återstoden af den för sagda år å lånet upplupna ränta skulle komma att erläggas, så snart det belopp, hvarmed densamma öfversteget årets behållna trafikinkomst, hunnit af aktieegarne infordras, låtit erinra styrelsen om fullgörandet af bolagets i nu anförda reglementsstadgande föreskrifna skyldighet att för år 1868 inbetala det till så väl ränta som kapital-amortering bestämda årliga belopp; men i härå meddeladt svar har bemälda styrelse förklarat, att då uti de vid 1862—1863 års riksdag stadgade grunder för ränteberäkningen samt för öfrigt meddelade bestämmelser rörande lånets återbetalande vore uttryckligen föreskrifvet, att räntan skulle beräknas till tre procent och att, derest trafikinkomsten befundes otillräcklig för bestridande af de årliga ränte- och amorteringsliqviderna, bolagets direktion skulle i sådant fall, men icke eljest, ega att hos bolagsmännen, i mån af behof, uttaga så stor del utaf det på hvarje aktie obetalda belopp, som för dessa liqvider, i förhållande till hela aktiesumman, erfordrades utöfver trafikinkomsten, funne sig styrelsen, som ej egde till sin disposition några andra medel än nyss berörda inkomst, samt aktieegarnes tillskott urståndsatt att, utöfver den dåmera fullgjorda ränteliqviden för år 1868, äfven verkställa den ifrågasatta, till 16,000 Riksdaler uppgående kapital-amorteringen för samma år.

Med afseende å innehållet af de vid 1862—1863 samt 1865—1866 årens riksdagar sålunda meddelade bestämmelser i fråga om betalningsvilkoren för meranämnda lån och stridigheten af de i 93 och 143 §§ af 1866 års reglemente för Riksgälds-kontoret intagna stadganden angående den Dalslands kanalaktiebolag, såsom låntagare, för år 1868 åliggande betalnings-skyldighet, enär, enligt den förra §:n, bolaget borde inbetala hela det *sammnanlagda årliga ränte- och kapital-afbetalningsbeloppet*, men, enligt den sednare, för sistnämnda år endast erlägga *ränta* å hela lånesumman, hafva Fullmäktige, uti en till Stats-Utskottet den 14 sistlidne Februari ankommen skrifvelse, anmält hvad som vid tillämpningen af dessa skiljaktiga reglementariska stadganden förekommit samt anhållit, att till Fullmäktiges efterrättelse måtte meddelas erforderlig förklaring, huru ifrågavarande betalningsföreskrifter skola för år 1868 rätteligen tydas, dervid Fullmäktige, som i afvaktan å den nu begärda förklaringen uppskjutit att vidtaga någon vidare åtgärd i afseende på verkställigheten af den ytterligare låneinbetalningen för nyssberörda år, slutligen upplyst, att den i Dalslands kanalaktiebolags under den 20 Februari 1865 afgifna skuldförbindelse föreskrifna årliga ränte- och kapitalafbetalnings-skyldighet först vidtagit med år 1869, emedan det med detta lån understödda arbetsföretag, enligt det derom afslutade kontraktet, icke behöfde vara och ej heller blef fullbordadt förr än i slutet af år 1868, samt att i bolagets under sommaren 1866 aflemnade ytterligare förbindelse blott räntan från 1868 års början, men icke någon kapitalafbetalnings-skyldighet, finnes omförmäld.

Ehuru enligt hvad Utskottet här ofvan visat, ett bland hufvudskälen, hvarför Rikets Ständer vid 1865—1866 års riksdag medgäfvit, att hela det återstående statsbidraget finge lyftas under åren 1866 och 1867, var, att arbetet, i enlighet med motionärernas uppgift, skulle före 1867 års utgång i sin helhet blifva fullbordadt, i hvilket fall ock Riksgälds-kontoret egt ostridig rätt att från och med år 1868 å den utbetalda lånesumman erhålla så väl ränta som kapitalafbetalning, på sätt i 93 § af 1866 års reglemente jemväl finnes antaget, kan det dock icke nekas, att, då det ifrågavarande arbetet, enligt det derom afslutade kontrakt, icke behöfde vara och icke heller blef fullbordadt förr än i slutet af år 1868, låntagarne, som icke tillförbundit sig att förr än efter slutet af det år, hvarunder arbetet blifvit fullbordadt, verkställa afbetalning å kapitalet, icke heller hafva skyldighet att förr än från och med år 1869 verkställa en sådan afbetalning. Vid nu anförda förhållanden anser sig Utskottet böra hemställa,

att Riksdagen måtte förklara, det Dalslands kanalaktiebolag icke har skyldighet att för år 1868 erlägga kapitalafbetalning å det för segellets öppnande från Hattefura till Stora Lee vid 1862—1863 års riksdag beviljade och från Riksgälds-kontoret utgifna lån å 800,000 Riksdaler.

Och hemställer Utskottet slutligen,
att Utskottet måtte få sig uppdraget att om Riksdagens beslut i förevarande fråga meddela Fullmäktige i Riksgäldskontoret nödig underrättelse.

Stockholm den 5 April 1870.

Fredrik Alexander Funck.
